

Børnehaveklassen – starten på

Fællesskabets skole

Fællesskabets
skole starter i
børnehaveklassen

Danmarks Lærerforening 2002

Danmarks Lærerforening

Børnehaveklassen er i dag en integreret del af folkeskolen, og mere end 98 procent af eleverne begynder deres skolegang der, på trods af at den ikke er omfattet af undervisningspligten. Danmarks Lærforening anbefaler derfor, at undervisningspligten udvides til at omfatte børnehaveklassen.

Selvom loven åbner mulighed for, at eleverne kan være helt ned til fire år og ti måneder, er det store flertal seks år gamle, når de begynder. Børnenes forældre finder altså ikke, at gevinsten ved en meget tidlig skolestart opvejer ulemperne. Samtidig giver de udtryk for, at de lægger stor vægt på, at deres børn har mulighed for at bygge videre på fællesskabet med deres kammerater fra kvarteret og daginstitutionen. Forældrene betragter børnehaveklassen som starten på skolen og forventer, at aktiviteterne i dette første skoleår har grundlæggende betydning for resten af skoleforløbet.

Børnehaveklassen har ændret sig fra at være et tilbud til hjemmegående børn om at kunne møde andre børn til at være selve starten på skolen. Den omfattes af folkeskolelovens formålparagraf og har derfor samme overordnede mål som resten af skolen.

En af de vigtigste opgaver i børnehaveklassen er dermed at indføre børnene i skolens formål og kultur med udgangspunkt i, at de skal lære at agere i fællesskabet i deres klasse. For som nævnt i foreningens pjec »Fællesskabets skole« bliver eleverne i folkeskolen en del af et forpligtende fællesskab, hvor de ikke blot kan vælge deres medmennesker til og fra.

Legen spiller for børn i denne aldersgruppe fortsat en dominerende rolle for udviklingen, og alle børn har glæde af at møde undervisning i skolen med en legende tilgang. Men der er grund til særligt at pege på de muligheder, legen giver de tosprogede børn for at blive en del af det danske fællesskab.

- Undervisningspligten bør omfatte børnehaveklassen
- Børnehaveklassen er et vigtigt bindeled mellem hjem, dagtilbud og skole
- Børnehaveklassen skal betragtes som starten på skoleforløbet
- Børnehaveklassen øger tosprogede børns mulighed for at blive integreret.

Børnehaveklassen – et nyt, vigtigt fællesskab

I seks-syvårsalderen får børn større bevidsthed om, hvem de selv er, og om hvilke muligheder det indebærer. Én af opgaverne i skolestarten er derfor at afdække børnenes styrkeområder og forventninger og tage udgangspunkt i dem. Børnene har brug for at vide, at deres tidligere erfaringer og kunnen fra hjem, dagpleje, børnehave o.a. har betydning og værdi for dem i deres nye rolle som skoleelev.

Bevidstheden om deres eget *jeg* står stærkt, men samtidig har samværet med kammerater stor betydning for dem. Vennerne spiller en meget stor rolle for deres forventninger til skolen. Det er både deres forventning og håb, at de kommer til at følges i skole med deres kammerater. Blandt andet derfor har det betydning, at børnene får en samlet skolestart, og at klassen udvikles til et fællesskab for både børn og voksne fra første skoledag.

Et godt og tillidsfuldt samarbejde mellem hjem, dagtilbud og skole vil bidrage til at give de voksne, der har betydning for børnene, en helhedsopfattelse af hvert enkelt barn. Udgangspunktet for, at børnehaveklassen bliver en god start på skolen, må være, at forældrene og de professionelle fra dagtilbud, børnehaveklasse og kommende første klasse sætter ord på deres værdier, holdninger og mål – og går i dialog om dem.

Børnenes egne forventninger til skolen er ofte præget af ret kontante forestillinger om, at de nu skal til at lære at læse, skrive og regne – også i børnehaveklassen. Får de ikke indfriet en del af disse forventninger, bliver de skuffede. Opgaven i skolestarten bliver derfor både at udvide deres forståelse af, hvad det vil sige at lære noget, og i en legepræget form at præsentere dem for dele af det, de forstår ved »rigtig« skole. Børnene får således i børnehaveklassen

mulighed for at øve sig på rollen som elev på vej ind i en verden, der på én gang åbner for spændende nye oplevelser og muligheder – og forpligter.

Både når børn leger og arbejder sammen, og når de øver sig hver for sig på at mestre noget nyt, resulterer det i selvsigt og ny læring. Derfor skal aktiviteterne i børnehaveklassen variere så meget, at alle børnene kan finde muligheder for at bygge oven på det, de kan i forvejen, og finde tid til selverkendelse og refleksion – og til at sætte sig selv realistiske mål.

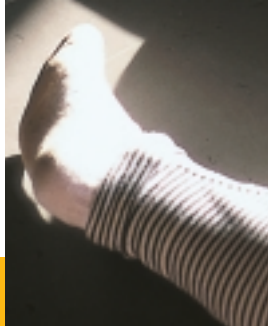
Det enkelte barn skal have mulighed for at udfolde sin personlighed og føle sig betydningsfuld for fællesskabet. Børn, der føler, at det, de kommer med, bliver værdsat, får øget selvtillid og evne til at begå sig socialt blandt kammeraterne. Samtidig er det sådan, at børn i den alder faktisk lærer meget af deres kammerater. Et godt samspil med klassekammeraterne er således både mål og middel for børnenes læring og dannelse. Derfor er samværet i klassen en så afgørende del af folkeskolens kultur – både for den enkeltes og for fællesskabets skyld.

En børnehaveklasse med god tid til at lege, lære og dyrke venskaber er et godt udgangspunkt for børnenes videre skolegang.

- Børnenes forventninger til skolen skal medtænkes og bruges
- Børnene skal have varierede muligheder for at udvikle sig
- Alle børn skal føle, at de er værdifulde for fællesskabet
- Venskaber er vigtige både for børnenes læring og dannelse.

Det enkelte barn skal have mulighed for at udfolde sin personlighed og føle sig betydningsfuld for fællesskabet. Børn, der føler, at det, de kommer med, bliver værdsat, får øget selvtillid og evne til at begå sig socialt blandt kammeraterne

Skolen skal være et både trygt og udfordrende sted at være

Skolestarten – en milepæl for både børn og forældre

Folkeskolen skal på en gang sigte mod fælles nationale mål og kunne præges lokalt. Tolkningen af de fælles mål og den enkelte skoles samarbejdskultur vil derfor sætte sit eget præg på skolestarten i børnehaveklasserne – skole for skole og klasse for klasse.

Arbejdet i børnehaveklassen bygger videre på børnenes tidligere oplevelser og erfaringer i deres hjem og dagtilbud. Derfor er dialog mellem de voksne om forskelle og ligheder i mål og indhold vigtig for, at børnene får en god skolestart. Samarbejdet med dagtilbuddene inden skolestarten giver mulighed for, at forældrene og personalet i skolen og i daginstitutionerne kan udveksle erfaringer og forventninger. Et formaliseret samarbejde vil også, hvor der skal dannes flere børnehaveklasser, kunne forbedre skolens forudsætninger for at sammensætte klasserne optimalt. Et supplement hertil er, at klassesammenkomsten kan justeres inden for de første måneder.

Ligesom børnenes møde med børnehaveklassen er deres første møde med skolen, er der for mange af forældrene også tale om deres første møde med skolen i rollen som forældre. Forældrene skal præsenteres for deres rettigheder og pligter, ikke mindst for deres rolle som uundværlige medspillere i forbindelse med deres børns skolegang.

Det er en af børnehaveklassens væsentligste opgaver at få gjort både børn og forældre glade for at »gå i skole«. Glæde, tryghed og professionelt afpassede udfordringer er væsentlige forudsætninger for børnenes indlæring. Samtidig har det stor betydning, hvilke signaler skolen udsender ved modtagelse af de nye børn og deres forældre – ikke blot i ord, men også gennem den praksis, som skolens traditioner og øvrige fysiske omgivelser afspejler. Det betyder blandt

andet, at børnehaveklasserne skal have indbydende, velindrettede og rummelige lokaler til rådighed.

Endvidere skal børnehaveklasserne have optimale muligheder for at samarbejde med andre børnehaveklasser og første- og andenklasser. Ved at deltage i fællesarrangementer, teaterforestillinger og featureuger indføres børnene det første skoleår i skolens kultur. Desuden lærer børnene hele skolen at kende, når de benytter skolebibliotek og faglokaler som gymnastiksal, hjemkundskabslokale og natur/teknikværksted. Det er med til at øge børnenes tryghed og nysgerrighed. Også i den forstand er børnehaveklassen altså børnenes møde med undervisningens verden.

- De voksnes samarbejde styrkes gennem dialog mellem hjem, dagtilbud og skole
- Skolen skal være et både trygt og udfordrende sted at være
- Børnenes og forældrenes første møde med skolen er vigtigt
- Børnehaveklassens placering skal give samarbejdsmuligheder
- Børnene lærer om skolens kultur ved at være en del af den.

Sammenhænge i skolestarten

Børnehaveklasseledere skal ifølge folkeskoleloven være uddannede pædagoger. Denne uddannelse giver med sin vægtning af pædagogik og psykologi en god indsigt i børns udvikling og giver et godt grundlag for at skabe en skolestart, hvor der bygges bro mellem skole, hjem og dagtilbud. Imidlertid kræver det også viden om skolens kultur at kunne skabe disse sammenhænge. Derfor skal pædagoger, der ansættes som børnehaveklasseledere, også have efteruddannelse i skolens kultur og opgaver.

Pædagogikken i børnehaveklassen er historisk set udsprunget af daginstitutionerne med hovedvægten på de sociale udviklingsaspekter, men børnehaveklassens pædagogik har sit særkende ved at være rettet mod skolens kultur. Den lægger således vægt på både den sociale og legende tilgang – og den faglige.

I skolestarten er det oplagt at danne team bestående af børnehaveklasselederen og de kommende førsteklasseledere. Blandt andet derfor skal pædagog- og læreruddannelsen også indeholde elementer, der belyser det særlige pædagogiske arbejde, som kendetegner børnehaveklassen. Men det er børnehaveklasselederen, der som den gennemgående person skal koordinere samarbejdet og sikre balancen mellem børnenes tryghed og udfordringer.

De nye skolebørn har krav på at opleve og tilegne sig noget nyt, men de skal på samme tid erfare, at skolelivet også kræver noget nyt af dem selv. De skal føle sig trygge ved skolen, samtidig med at de bibringes en forståelse for, at der er regler og mål for det at gå i skole. De skal opleve, at skolens undervisning faktisk begynder i børnehaveklassen med udgangspunkt i en pædagogik, der har legen som det bærende element.

Børnene har også et liv uden for skolen. De fleste børn begynder samtidig et nyt institutionsliv i skolefritidsordning eller i fritidshjem. Skole og skolefritidsordning/fritidshjem har forskellige opgaver, som supplerer hinanden. Børnene skal opleve, at der er en forskel på skole og fritid. For det store flertal af børnene er kulturforskellene da også med til at berige deres liv, men for enkelte af de mere svage eller sarte børn er det nødvendigt med aftaler om visse fælles normer og rutiner. Et målrettet samarbejde mellem de professionelle voksne er derfor nødvendigt, når det handler om at tilbyde en god skolestart for alle elever.

- Samarbejde mellem de voksne, der omgiver barnet, kvalificerer skolestarten
- Børn skal opleve, at der er forskel på skole og fritid
- Undervisningen skal være både legende, kendt og tryk – og udfordrende
- Børnehaveklasseledere og lærere skal danne team omkring skolestarten
- Pædagoguddannelsen skal indeholde elementer om skolens pædagogik og kultur
- Læreruddannelsen skal indeholde elementer om daginstitutionernes og børnehaveklassens pædagogik.

De nye skolebørn har krav på at opleve og tilegne sig noget nyt, men de skal på samme tid erfare, at skolelivet også kræver noget nyt af dem selv. De skal føle sig trygge ved skolen, samtidig med at de bibringes en forståelse for, at der er regler og mål for det at gå i skole

Børnene skal have gode muligheder for at udfolde sig fysisk både inde og ude

Fælles indhold og fælles rammer i børnehaveklassen

De ændringer, som samfundet har undergået, præger naturligvis også børnehaveklassen. Fra at møde op i en lidt afsides beliggende børnehaveklasse med en pose til hjemsko og madpakke møder børnene i dag op i et af skolens centrale områder med rigtig skoletaske og et veludstyret penalhus.

Tidligere beholdt mange børn deres plads i børnehaven, når de kom i børnehaveklasse, hvor de i dag typisk begynder i skole og skolefritidsordning samtidig. Skoledagens længde har også forandret sig fra en skoledag på to-tre timer til fire-fem timer.

Børnene kommer fra et dagtilbud, hvor den enkelte har haft større mulighed for selv at være i centrum, til en skole, hvor der mange steder kun er én børnehaveklasseleder til klassens op til 28 børn. Den overgang er for brat. Hvis målsætningen om en rummelig skole for alle skal tages alvorligt, må staten markant forbedre de minimumsbestemmelser, som kommuner skal rette sig efter. Der skal lavere klassekvotienter, flere børnehaveklasseledere og lærere til for at skabe en god overgang fra dagtilbud til skole. Samtidig må der også på dette klassetrin udarbejdes klare, centralt udformede mål og rammebestemmelser for indholdet, som skal udmøntes i lokale aktivitets- og læreplaner.

På trods af manglende centrale rammer er der via opgavens karakter nogle gennemgående træk, der er kendetegnende for børnehaveklassens »ånd« og indhold. Børnehaveklasselederen er gennem sin uddannelse trænet i at iagttage det enkelte barn og tage udgangspunkt i dets styrkeområder.

I børnehaveklassen lægges kimen til arbejdsformer, som eleverne skal videreudvikle i resten af skoleforløbet. Det

drejer sig for eksempel om emnearbejder, hvor børnene får mulighed for at fordybe sig, og om projektarbejder, hvor børnenes eget initiativ er sat i centrum. I stigende grad handler det også om sproglig opmærksomhed, hvor der sættes fokus på sproget som kommunikationsmiddel og sammenhængene mellem det talte sprog og skriftsproget. Oplæsning, rim og remser og legepræget træning med lyd og bogstaver vinder i disse år frem overalt. Det er meget vigtigt at kunne bruge sproget, både når man skal lære noget, og når man skal kunne agere sammen med kammeraterne. Derfor er det så afgørende, hvordan den sproglige udvikling styrkes. Men i børnehaveklassen arbejdes der også med tal og mængdebegreber, billedkunst, musik, drama og fysisk udfoldelse.

Børnenes alsidige udvikling er fortsat det vigtigste. Derfor skal børnene overalt i landet have gode muligheder for at udfolde sig fysisk både inde og ude, ligesom der skal være god tid og plads til praktisk arbejde. Det er i det sociale fællesskab, børnene lærer og udvikler sig menneskeligt. I børnehaveklassen tilrettelægges undervisningen derfor, så man tager hensyn til og udvikler hele barnet. Hvis børnene skal magte at koncentrere sig og dermed få noget ud af den formidling, som er en nødvendig del af undervisningen, skal de have kontrol over deres krop. Så når det er så vigtigt at få »kroppen med i undervisningen«, er det i høj grad også for »hovedets« skyld.

Særkendet for børnehaveklassen er og skal være den status, legen har. Det betyder, at der skal være god plads både til børnenes selvorganiserede lege og til de lege, som børnehaveklasselederen skaber rammer for og sætter i gang. I legen trænes og fæstnes det, børnene allerede har lært, og der udvikles nye læremotiver. Det betyder for eksempel, at bør-

I legen trænes og fæstnes det, børnene allerede har lært, og der udvikles nye læremotiver

nene primært opfatter, at de leger, bager, spiller rundbold og teater, mens børnehaveklasselederen fokuserer på begreber som samarbejde, antal, vægt, motorisk træning, rim og remser og sproglige udtryk.

En stor del af den pædagogiske opgave er at give børnene mulighed for at lege, mens de lærer, og samtidig øge deres bevidsthed om, at de lærer, mens de leger, og at de også lærer af hinanden.

- Centrale mål for indhold og rammer i børnehaveklassen vil styrke fællesskabet
- Det legende indhold bygger bro mellem daginstitutionens og skolens kultur
- Alsidig udvikling kræver tid og plads
- I børnehaveklassen lægges kimen til vigtige arbejdsformer og fællesskaber
- Børnene får øget bevidsthed om, at de er elever
- En god skolestart kræver lavere klassekvotienter og flere børnehaveklasseledere og lærere.

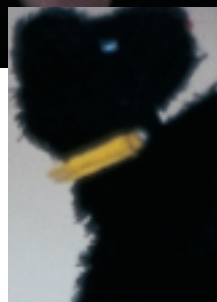
Fællesskabets skole starter i børnehaveklassen

Børnehaveklassen har i dag reelt udviklet sig til at være skolestarten for alle. Det bør lovgiverne tage konsekvensen af.

I børnehaveklasserne eksperimenteres der med mange spændende og dynamiske metoder til at bevare og udvikle børnenes lyst og vilje til at lære. Med udgangspunkt i legen arbejdes der med det kropslige, det praktiske, det sociale, det æstetiske og musiske, men i stigende grad også med begrebsdannelse, sprog og matematik, der passer til børnenes udviklingstrin. Derved skabes et vigtigt grundlag for børnenes videre indlæring gennem resten af skoleforløbet.

I børnehaveklassen begynder en ny forpligtende fase i børnenes hverdag, som de har set frem til. Opbygningen af fællesskabet i klassen er en integreret del af børnenes dannelse og læring. Danmarks Lærerforening finder det derfor væsentligt, at alle eleverne begynder sammen.

Fællesskabets skole starter i børnehaveklassen.

I børnehaveklasserne eksperimenteres der med mange spændende og dynamiske metoder til at bevare og udvikle børnenes lyst og vilje til at lære

»Børnehaveklassen – starten på Fællesskabets skole« har været bragt som sektion 2 til Folkeskolen nr. 3/2002
1. oplag: 5.000
ISBN: 87-7921-040-6
Foto: Kissen Møller Hansen
Tryk: Aarhus Stiftsbogtrykkerie
Layout: Tine Permild